

UZLAŞMA MÜESSESESİNİN YABANCI ÜLKE UYGULAMALARIYLA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ ve GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK ÖNERİLER

*COMPARATIVE EVALUATION OF CONCILIATION
WITH REFERENCE TO FOREIGN PRACTICES AND
RECOMMENDATIONS FOR IMPROVEMENT*

Muharrem ÇAKIR^(*)

ÖZ

Uzlaşma müessesesi uygulanmaya başlandığı günden beri bazı nedenlerden dolayı tartışma konusu olmuştur ve hala da tartışılmaya devam etmektedir. Özellikle verginin kanuniliği ilkesine aykırı olması, mükellefler arasında eşitsizliğe yol açması ve vergilemede etkinliği azaltması nedeniyle kaldırılması gerektiği de tartışılmıştır. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de uzlaşma müessesesini bazı yabancı ülkelerdeki uygulamaları ile karşılaştırarak eksiklerini göstermek ve gelişmesi için bazı önerilerde bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Uzlaşma, vergilemede kanunilik, vergilemede eşitlik

ABSTRACT

The conciliation practice has been and is still controversial due to certain reasons since it was first introduced. It has been criticised particularly for conflicting with the principle of legality of taxation, creating inequality and diminishing the effectiveness of taxation. The aim of this study is to do a comparative evaluation of the conciliation establishment by using practices abroad thereby unveiling the lacks and to provide some solutions for improvement.

Keywords: Conciliation, legality of taxation, equity of taxation

1- GİRİŞ

Kamu harcamalarını finanse etmek için kullanılan araçlardan en önemlisi, hiç şüphe yoktur ki vergilerdir. Vergilerin etkin bir şekilde toplanılması ise devletin ve vergi sorumlusu veya vergi mükel-

^(*) Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü Araş. Gör.

lefinin üzerine düşen görevleri düzgün bir şekilde yerine getirmesiyle mümkün olabilmektedir. Bu bağlamda devlet verginin konması, doğması, ödenmesi vb. gibi olayları bir takım kurallara bağlamıştır. Fakat bütün bu kurallara rağmen vergi alacaklısı ile vergi borçlusunu arasında bazı vergi uyuşmazlıkları meydana gelmektedir.

Vergi uyuşmazlıklarının çözüm yollarından biri olan uzlaşma kavramı olarak bir mesele üzerinde mutabakat sağlama anlamına gelmektedir. Vergi hukukunda ise vergi yükümlüsü ile vergi dairesi arasında meydana gelen uyuşmazlıkların yargı yoluna başvurulmadan, karşılıklı görüşme yolu ile sona erdirilmesidir¹. Uzlaşma ile vergi idaresi alması gereken vergi veya cezadan vazgeçmekle birlikte alacağını daha hızlı tahsil etmekte ve çok sayıda vergi davasını izleme yükünden kurtulmaktadır. Buna karşılık mükellef ise borçlu olduğu tutardan daha az ödeme yapmaktadır.

Uzlaşmada amaç tahsilâtı hızlandırmak ve muhtemel ihtilaflarının önüne geçerek yargı yükünü hafifletmektir. Uzlaşmanın konusu ise vergi kanunlarının uzlaşmaya ilişkin Ek 1. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre ikmalen, re'sen ve idarece tarh edilen vergilerle bunlara ilişkin vergi ziyalı cezalarının tahakkuk edecek miktarlarında uzlaşılabilir. Ancak 359. maddede yazılı fiiller ile vergi ziyasına sebebiyet verilmesi halinde tarh edilen vergi ve kesilen ceza ile bu fiillere iştirak edenlere kesilen cezalar uzlaşma kapsamı dışındadır. (VUK Ek Madde 1) Ayrıca usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezaları da uzlaşma konusu yapılabilir. Mükelleflerin uzlaşmaya başvurulabilmesi için tarhiyatta hata bulunması, uyuşmazlık konusu olayda yargı kararları ile idarenin görüşleri arasında farklılık olması, yetkili makamın mükellefi yanılması veya mükellefin kanunlara gereği kadar nüfuz edememiş olması gerekir.

Bunların dışında mükellefleri uzlaşmaya götüren faktörler bulunmaktadır. Her şeyden önce insanlar özellikle müteşebbisler davayı, sevmezler. Çünkü dava sinir bozucu, güç kurutucu bir faaliyettir ve bu tür hadiseler onların işine konsantre olmasına engel olur. Ayrıca, bankayla çalışan bir teşebbüs, vergi davası, ne kadar haklı olursa olsun, kredi kurumunca bir risk faktörü olarak gözükmemekte, kredi sözleşmelerini yenilemek konusunda çekingen davranmaktadırlar. Bunun yanında bankalar yüksek faiz, ek teminat gibi daha kötü şartlarda kredi vermekte, bu da kredinin maliyetini yükseltmektedir. Bir diğer faktör ise, günümüzde hem yurt içi hem de yurt dışına hisse devirlerinin, şirket birleşmelerinin, bölünmelerin ve satışların artmasıdır. Çünkü bu gibi işlemlerde vergi ihtilafı hiç arzu edilmeyen bir durumdur. Özellikle SPK denetimine tabi şirketlerde davacı veya davalı olmak bir risk faktörü olup bu durumun bilançooya yansımaları gerekmektedir. Bu da bilançonun dava süresi boyunca olduğundan kötü görünmesi demektir ki, bu da istenmeyen bir durumdur².

Türkiye'de uzlaşma müessesesi tarhiyat öncesi uzlaşma ve tarhiyat sonra uzlaşma olmak üzere iki şekilde uygulanmaktadır. Tarhiyat öncesi uzlaşmada mükellef veya vergi sorumlusu incelemenin başlangıcından inceleme ile ilgili son tutanak düzenlenene kadar geçen süre içerisinde uzlaşma talebinde bulunabilir. Tarhiyat sonrası uzlaşmada ise mükellefin vergi veya ceza ihbarnamesinden itibaren 30 gün içinde uzlaşma talebinde bulunması gerekmektedir.

Bu çalışmada uzlaşma müessesesi diğer bazı yabancı ülke uygulamaları ile karşılaştırılarak değerlendirilecek, uzlaşmanın eksiklikleri üzerinde durulacak ve bazı önerilerde bulunulacaktır.

¹ Saraçoğlu Fatih-Engin İsmail-Ejder Haydar Lütfü; Maliye Ders Notları, Gazi Kitabevi, Ankara, 2014, s. 508.

² Baykara Bekir; "Uzlaşma Talebinde Bulunmak veya Uzlaşmak Haksız Olunduğunu Kabul Anlamına Gelmez", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 319, Mart 2008, s. 9.

2- UZLAŞMA MÜESSESİNİN BAZI YABANCI ÜLKE UYGULAMALARI ile KARŞILAŞTIRILMASI

Fransa’da verginin kanuniliği gereği ve eşitlik ilkesi dikkate alınarak Türkiye’deki uygulamanın aksine sadece vergi cezalarında uzlaşma yapılabilmektedir. Bu durumun tek istisnası dolaysız vergilerdir. Ödeme gücünün olmaması şartıyla Danıştay (Conseil d’Edat), Yargıtay (Cour de Cassation) ve Sayıştay (Cour des Comptes)’ın uygun görmesi üzerine Mali Anlaşmazlıklar Komisyonu (Comitée du Contextieux Fiscal) tarafından dolaysız vergilerin uzlaşma kapsamına alınabileceği belirtilmektedir³. Burada dikkat edilmesi gereken nokta ödeme gücünün belirleyici unsur olmasıdır. Türkiye’de ise uzlaşma görüşmelerinde mükelleflerin ödeme gücü dikkate alınmamaktadır.

Türkiye’deki uzlaşma komisyonlarının aksine Fransa’da görüşmeleri kayıt altına almak ve daha şeffaf bir ortam oluşturmak için komisyona noterlerin katılımı söz konusudur. Böylelikle Fransa’da uzlaşma görüşmelerinin eleştirilere maruz kalmaması ve daha eşit şartlarda uzlaşma zemininin oluşturulması hedeflenmiştir. Türkiye’de görüşmelerin ayrıntılı bir şekilde kayda alınmaması nedeniyle görüşmeler büyük ölçüde pazarlık ortamında gerçekleşmekte mükellef ile komisyon arasındaki ilişki büyük önem taşımaktadır.

ABD’de ise uzlaşma teklifi programı uygulanmaktadır. Türkiye ve Fransa’da olduğu gibi tarhiyat öncesi uzlaşma sağlanabileceği gibi tarhiyat sonrası uzlaşmada sağlanabilir. Türkiye’den farklı olarak uzlaşma başvurusunda belirli bir ücretin yatırılması gerekmektedir⁴. Mükellefin kesinleşmiş vergi borcunu ödeyemeyecek durumunda olması üzere tahsili mümkün miktar üzerinde IRS (İç Gelirler İdaresi) ve vergi mükellefi arasında yeni bir tutar belirlenmektedir⁵.

İç Gelirler İdaresi’nin uzlaşma başvurusunu kabul etmesi için bazı şartların sağlanmış olması gerekmektedir. Bu şartlar mükellefin borçlu olduğu tutar hakkında ya da borçluluğu hakkında ve mali durumunda bağlı olarak borçlu olduğu tutarı ödeyebilme kapasitesi konusunda şüphe duyması, borcun tamamını ödemesi durumunda ekonomik zorluğa düşmesi ve ihtilaf konusu olayın da IRS tarafından yeterli gördüğü mücbir sebep varlığıdır. Uzlaşma teklifinin reddedilmesi halinde ise mükellefler 30 gün içinde Temyiz Ofisinden teklifin yeniden değerlendirilmesini talep edebilirler⁶. Türkiye’de ise zamanaşımı dışındaki nedenlerden biri ile uzlaşma talebi reddedilen mükellefin yeniden uzlaşma başvurusunda bulunabilmesi için 30 günlük uzlaşma talep süresinin geçmemiş olması gerekmektedir⁷.

Vergi Usul Kanunumuzun kaynağı olan Almanya’da ise uzlaşma müessesesi 1977 yılında Anayasa’ya aykırılık gerekçesiyle kaldırılmıştır. Fakat yasal dayanağı olmamasına rağmen uzlaşma müessesesi fiilen uygulanmaktadır⁸. Vergi incelemesinden sonra yapılan “son konuşma” buna örnek olarak gösterilebilir. İlk konuşmada vergi matrahı üzerinde anlaşılmaya çalışılır. Eğer anlaşma sağlanamazsa ikinci ve son konuşma yapılır. Son konuşmadan önce mükellefe konuşmaya konu olacak sorunlar bildirilir ve mükellefin hazırlanması için uygun süre verilir. Son konuşmada, matrah miktarı üzerinde durul-

³ Ozansoy Ahmet; “Uzlaşma Müessesesi ve Etkinliği”, Yaklaşım Dergisi, Yıl 8, Sayı 89, Mayıs 2000, s. 210.

⁴ Kızılot Şükrü; Vergi İhtilafları ve Çözüm Yolları, 20. Baskı, Yaklaşım Yayıncılık, 2012, s. 84.

⁵ Serim Nilgün; “Türkiye’de ve ABD’de Uzlaşma Sistemi”, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 214, Temmuz 2006, s. 104.

⁶ Erdem Tahir; “Amerika Birleşik Devletleri’nde Vergi Uyuşmazlıklarının Çözüm Yolları” Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 277, Ekim 2011, s. 46.

⁷ Batun Mehmet; “Tarhiyat Sonrası Uzlaşma-II”, Yaklaşım Dergisi, Yıl: 18, Sayı: 212, Ağustos 2010, s.124.

⁸ Batun Mehmet; “Tarhiyat Sonrası Uzlaşma-I”, Yaklaşım Dergisi, Yıl: 18, Sayı: 211, Temmuz 2010, s.111.

mayıp, yalnızca matrahı ortaya çıkaran olayın bulunup bulunmadığı ve saptanmış olan farkın kanun hükümlerine göre matrah sayılıp sayılmayacağı görüşülür⁹.

Türkiye’de uzlaşma, ikmalen ve re’sen tarh edilen vergilerle bunlara ilişkin vergi cezalarının tahakkuk edecek miktarları üzerinden yapılırken Almanya’da daha önce ifade edildiği gibi genellikle matrahın belirlenmesi ile ilgili uzlaşmalar yapılır. Diğer bir ifadeyle vergiyi doğuran olayın meydana gelip gelmediği ve saptanmış olan farkın kanun hükümlerine uygun olup olmadığı görüşülür. Bu durum Alman vergi hukukunda verginin kanunilik ilkesinin tam olarak uygulandığını göstermektedir. Ayrıca Türkiye’de uzlaşma sağlanabilmesi için mükellefin vergi ziyayı oluşmasına nasıl neden olduğu önem taşımamaktadır. Almanya’da ise mükellef veya danışmanın vergi mevzuatına kasıtlı olarak uymaması uzlaşma sağlanmasına engel olmaktadır¹⁰.

İngiltere’de her şeyden önce vergi uyuşmazlıklarının daha başlangıçta ortaya çıkmasına engel olunmak istenmiştir. Uyuşmazlığın ortaya çıkmasının engellenemediği durumlarda ortaya çıkan sorunlar büyük ölçüde uzlaşma yoluyla çözümlenmektedir. Mükellefin komisyon tarafından haklı görülmesi durumunda uzlaşmadan vazgeçme hakkı da bulunmaktadır¹¹.

Türkiye’de vergi uyuşmazlıklarının İngiltere’ye göre yüksek oranda gerçekleştiği görülmektedir. Vergi oranlarının sık sık değişmesi, beyan sisteminin tam olarak yerleşmemesi, vergi idare yapısının vergi sistemine tam olarak uygun olmaması ve mükelleflerde yeteri kadar vergi bilincinin oluşmaması bu oranı yükselten sebepler arasındadır. İngiltere’de diğer ülkelerde olduğu gibi mükellefin kasıtlı olması veya hileli davranışlarda bulunması uzlaşma sağlanmasında önemli rol oynamaktadır.

3- UZLAŞMA MÜESSESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kamu gelirleri arasında önemli bir yeri olan vergilerde kaybı önlemek için birçok denetim yapılmaktadır. Fakat uzlaşma müessesesi ile yapılan bu denetimler arasında bir zıtlık bulunmaktadır. Çünkü uzlaşma mükelleflerin sorumsuzca davranmasına yol açmaktadır. “Ne de olsa ilerde uzlaşma müessesesinden yararlanarak daha az ödeme yaparım” düşüncesiyle caydırıcılık etkisi az olan vergi cezalarının etkinliği daha da azalmaktadır. Bu gibi durumlar uzlaşma müessesesinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiği düşüncesini doğurmaktadır. Ayrıca uzlaşma müessesesinin eşitlik ve kanunilik açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir.

Anayasa’nın eşitlik ilkesi gereği mükellefler arası hiçbir ayırım gözetilmemelidir. Fakat uzlaşma ile vergisini zamanında ödeyen, uzlaşma talebinde bulunup anlaşamayan ile anlaşanlar arasında eşitsizlik meydana gelmektedir. Ayrıca vergi ve ceza miktarlarındaki indirim oranının tam olarak belli olmaması mükellefler arası eşitsizliğin artmasına neden olmaktadır. Bu oranın belli olmamasından dolayı indirim oranının takdiri komisyonlara bırakılmıştır. Bu durum ise farklı uzlaşma komisyonlarında, uzlaşılan vergi ve ceza miktarlarının farklı farklı olmasına neden olmaktadır.

⁹ Kızılot, a.g.e., s. 83.

¹⁰ Kenan Kenan; Türkiye’de Vergi Uyuşmazlıklarının Çözümünde Uzlaşma Müessesesinin Değerlendirilmesi ve Öneriler”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 2010, s. 127.

¹¹ Akdoğan Abdurrahman; “İngiltere’de Vergi Yönetimi ve Ülkemiz Açısından Bazı Değerlendirmeleri”, Yeni İş Dünyası, Sayı: 59, Eylül 1994 s.59.

Tablo 1: Bazı İller İtibariyle Uzlaşma Sonuçları

İller	Uzlaşma Konusu Vergi Tutarı (TL)	Uzlaşma Sonrası Vergi Tutarı (TL)	Uzlaşılma Vergi oranı (%)	Uzlaşma Konusu Ceza Tutarı (TL)	Uzlaşma Sonrası Ceza Tutarı (TL)	Uzlaşılma Ceza Oranı (%)
Afyon	546.243	505.489	93	1.105.841	105.237	10
Bolu	539.725	531.073	99	867.904	102.417	12
Kahramanmaraş	543.158	494.845	92	956.336	90.065	9
Mardin	555.728	223.517	40	1.022.754	81.301	8

Kaynak: www.gib.gov.tr

Yukarıdaki tabloda uzlaşılma vergi ve ceza miktarlarının farklı olduğu görülmektedir. Bu illerin seçilmesinin nedeni de aradaki farkı belirgin bir şekilde göstermektir. Mardin’de ki uzlaşma görüşmelerinde her 100 TL’lik vergi aslının 60 TL’lik kısmından vazgeçilirken, Bolu’da vazgeçilen tutar 1 TL’dir. Aynı şekilde vergi cezalarında her 100 TL’den 88 TL’ye kadar vazgeçildiği görülmektedir. Ayrıca tablodan açıkça görülmektedir ki vergi cezalarındaki uzlaşılma oranı vergi aslına göre daha azdır.

Anayasamızın 73. maddesinde belirtildiği gibi vergi, resim, harç ve benzeri yükümlülükler kanunla konular, değiştirilir ve kaldırılır. Dolayısıyla kanuni olarak alınması gereken vergi ve cezalarının alınmasından vazgeçilmesi verginin kanuniliği ilkesine aykırıdır. Yine aynı maddede Bakanlar Kuruluna verilen vergilerde indirim yetkisi, uzlaşma müessesesinde Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle uzlaşma komisyonlarına verilmiştir.

2010 yılından önce Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yürütülen tarhiyat öncesi uzlaşma işlemleri, 2011 yılında Vergi Denetim Kurulu’nun kurulmasıyla birlikte el değiştirmiştir. Vergi Denetim Kurulu’nun yeni kurulması ve bilgisayar sisteminin tam olarak geliştirilememesi nedeniyle 2011 yılına dair verilere ulaşılamamaktadır.

Tablo 2: Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Sonuçları

	Başvurulan Dosya Sayısı	Uzlaşılma Dosya Sayısı	Uzlaşma Konusu Vergi Tutarı (TL)	Uzlaşma Sonrası Vergi Tutarı (TL)	Uzlaşma Konusu Ceza Tutarı (TL)	Uzlaşma Sonrası Ceza Tutarı (TL)
2012	-	-	578.870.442	443.628.715	971.494.358	56.223.245
2009	38.420	32.912	298.672.934	209.488.526	532.998.530	31.827.670
2008	32.937	27.177	316.031.030	215.487.089	502.100.252	21.840.980
2007	35.734	30.604	-	171.669.756	-	23.820.057

Kaynak: www.gib.gov.tr, www.vdk.gov.tr

Tablo 2’deki veriler göz önüne alındığında 2012 yılında uzlaşmaya konu olan vergi ve cezalarda büyük bir artış olduğu görülmektedir. Ayrıca 2008 yılında uzlaşılma vergi oranı %68 iken, 2012 yılında

bu oran %9 artarak %77'ye çıkmıştır. 2008 yılında %4 olan uzlaşılan ceza oranı ise %2'lik bir artışla %6 olmuştur.

Tablo 3: Tarhiyat Sonrası Uzlaşma Sonuçları

	Başvurulan Dosya Sayısı	Uzlaşılan Dosya Sayısı	Uzlaşma Konusu Vergi Tutarı (TL)	Uzlaşma Sonrası Vergi Tutarı (TL)	Uzlaşma Konusu Ceza Tutarı (TL)	Uzlaşma Sonrası Ceza Tutarı (TL)
2012	77.680	73.724	200.110.290	150.781.804	332.918.053	1.781.838
2011	62.242	50.994	101.867.808	56.824.269	187.719.305	10.230.311
2010	129.711	118.322	249.043.184	145.676.717	431.814.346	23.241.220
2009	130.119	111.897	226.628.371	145.640.803	537.503.246	28.426.598

Kaynak: www.gib.gov.tr

Tarhiyat sonrası uzlaşmaya konu olan vergi ve ceza miktarlarının tarhiyat öncesi uzlaşmaya konu olan vergi ve ceza miktarlarından düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca tarhiyat sonrası uzlaşma, tarhiyat öncesi uzlaşmanın aksine önceki yıllara göre bir düşüş göstermektedir.

2009 yılında uzlaşılan vergi oranı ve ceza oranı sırasıyla %64 ve %5 iken, 2012 yılında uzlaşılan vergi oranı %75, uzlaşılan ceza oranı ise %0,5'tir. Diğer bir deyişle 2012 yılında vergi aslında her 100 TL'den 25 TL'si feda edilirken vergi cezalarında her 100 TL'nin 99,5 TL'sinden vazgeçilmiştir.

4- UZLAŞMA MÜESSESİNİN GELİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN ÖNERİLER

Uzlaşma müessesesinin daha etkin kullanılabilmesi ve hem mükellef hem de vergi idaresi açısından faydalarının artırılabilmesi için bir takım düzenlemelere ihtiyaç vardır. Bu düzenlemeler yapılırken aşağıda belirtilen hususların göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

1. Uzlaşmanın amaçlarından bir tanesi kamu alacaklarının hızla tahsil edilmesidir. Buna karşılık mükellef ise gerçek vergi veya ceza tutarından daha az ödeme yapmaktadır. Ancak uzlaşılan vergi ve cezalar için belirli ödeme zamanının bulunmaması, uzlaşmanın bu amacının gerçekleşmesine engel olmaktadır. Bu nedenle uzlaşılan vergi ve cezalar için belli bir ödeme süresi getirilmeli, süresi içinde ödemeyenler için uzlaşma geçersiz sayılmalıdır.
2. Anayasamızın 73. maddesi gereği vergi, resim, harç ve benzeri yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir ve kaldırılır. Uzlaşmada ise uzlaşma komisyonları tarafından verginin aslında indirim yapılması verginin kanunilik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Bu nedenle vergi aslı uzlaşma kapsamı dışında tutulmalıdır.
3. Uzlaşma görüşmeleri sırasında mükellef veya ceza muhatabı tarafından vergi ziyasına sebebiyet veren nedenler incelenmelidir. Kasıtlı ve hile ile vergi ziyasına sebebiyet verilmesi halinde uzlaşma talebi reddedilmelidir.
4. Uzlaşma komisyonlarına, uzlaşma konusu vergi ve ceza miktarlarında sınırlama ile bazı nesnel kıstaslar getirilmelidir. Aksi halde aynı durumda olan iki mükellef ile farklı miktarlarda uzlaşılabılır veya biriyle uzlaşıırken diğeri ile uzlaşma sağlanamayabilir.

5. Günümüzde mükelleflerin vergileme ile ilgili her türlü hesap ve işlemlerinin doğruluğu, vergi beyannamelerinin imzalanması veya tasdik edilmesi konusunda uzman olan meslek mensuplarının sorumluluğu altındadır. Bu nedenle mükelleflerin kanun hükümlerine gereği kadar nüfuz edememelerinden bahsetmek zor olacaktır. Ayrıca bir mükellefin aynı kanun hükmüne nüfuz edemeden dolayı bir çok kez uzlaşmaya başvurabilmesine imkân tanınmaktadır. Dolayısıyla uzlaşmaya başvuru nedenlerinden biri olan "kanun hükümlerine gereği kadar nüfuz edememe" ibaresi kaldırılmalıdır.
6. Eleştirilere maruz kalmaması ve daha şeffaf bir ortamda gerçekleşmesi için uzlaşma görüşmeleri noter eşliğinde gerçekleşmeli ve ayrıntılı olarak kayıt altına alınmalıdır. Ayrıca belirli miktarın üzerinde vergi borcu bulunan ve ödemeyen mükellefleri yıllık olarak ilan eden Maliye Bakanlığı şeffaflığı sağlamak amacıyla uzlaşmaya giren mükellefleri ve uzlaşma sonuçlarını da vergi mahremiyetini ihlal etmeyecek şekilde açıklamalıdır¹².
7. Uzlaşmada tutarlılığın sağlanması açısından tarhiyat öncesi uzlaşmaya konu olan usulsüzlük ve özel usulsüzlüklerin tarhiyat sonrası uzlaşma kapsamına alınması gerekir.

Yukarıda açıklanan maddelerle birlikte uzlaşma müessesesinin bir takım eksikleri olduğu görülmektedir. Bu nedenle de uzlaşma müessesesi tartışılan bir durum haline gelmiştir. Bu tartışmaların son bulması ve uzlaşmada etkinliğin sağlanması bakımından bir an önce harekete geçilerek gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

5- SONUÇ

Uzlaşmada amaç vergi alacaklısı açısından alacakları daha kısa sürede tahsil etmek ve yargının yükünü hafifletmek iken vergi borçlusu açısından daha az miktarda ödeme yapmaktır. Fakat zamanla kamu alacaklarının kısa sürede tahsil edilmesi istemi uzlaşma müessesesinin kişisel bir afa dönüşmesine yol açmıştır. Diğer taraftan uzlaşma müessesesi, devletin egemenlik ilkesi gereği alınacak olan vergilerde uzlaşma ile bir takım indirimler yapılması, uzlaşma komisyonlarının miktar bakımından serbest bırakılması, uzlaşma görüşmeleri sırasında göz önünde bulundurulabilecek nesnel kıstasların olmaması ve uzlaşma görüşmelerinin kayıt altına alınmaması gibi durumlarla eleştiri oklarının hedefi olmuştur.

Ülkeden ülkeye farklılık gösteren uzlaşma müessesesi Almanya'da anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle kaldırılmıştır fakat uygulamada devam etmektedir. Fransa'da ise sadece vergi cezalarında uygulanmaktadır. Bunun tek istisnası ise dolaysız vergilerdir. Fakat dolaysız vergilerin aslında uzlaşma sağlanabilmesi için ödeme gücünün göz önünde bulundurulması ve üst düzey komisyonların karar vermesi gerekmektedir. ABD'de de uzlaşmadan yararlanabilmek için belirli bir ücretin yatırılması gerekmektedir. İngiltere'de ise vergi uyumsuzluklarının ortaya çıkmasına en baştan engel olunmak istenmektedir.

Uzlaşmada etkinliğin sağlanması için bazı düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Vergi ziyanına hile ve kasıt ile neden olunması, vergi yükümlüsünün ödeme gücü gibi durumlar uzlaşma görüşmeleri sırasında göz önünde bulundurulmalı, şeffaflığın sağlanması için de görüşmeler kayıt altına alınarak noter huzurunda gerçekleştirilmelidir.

¹² Müderrisoğlu Okan; "Uzlaşma", Sabah Gazetesi, 16 Temmuz 2012.

KAYNAKÇA

- AKDOĞAN, Abdurrahman; "İngiltere'de Vergi Yönetimi ve Ülkemiz Açısından Bazı Değerlendirmeleri", Yeni İş Dünyası, Sayı: 59, Eylül, 1994.
- BATUN, Mehmet; "Tarhiyat Sonrası Uzlaşma-I", Yaklaşım Dergisi, Yıl: 18, Sayı: 211, Temmuz, 2010.
- BATUN, Mehmet; "Tarhiyat Sonrası Uzlaşma-II", Yaklaşım Dergisi, Yıl: 18, Sayı: 212, Ağustos, 2010.
- BAYKARA, Bekir; "Uzlaşma Talebinde Bulunmak veya Uzlaşmak Haksız Olunduğunu Kabul Anlamına Gelmez", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 319, Mart, 2008.
- ERDEM, Tahir; "Amerika Birleşik Devletleri'nde Vergi Uyuşmazlıklarının Çözüm Yolları", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 277, Ekim, 2011.
- KIZILOĞLU, Şükrü; Vergi İhtilafları ve Çözüm Yolları, 20. Baskı, Yaklaşım Yayıncılık, 2012.
- MÜDERRİSOĞLU, Okan; "Uzlaşma", Sabah Gazetesi, 16 Temmuz 2012.
- OZANSOY, Ahmet; "Uzlaşma Müessesesi ve Etkinliği", Yaklaşım Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 89, Mayıs, 2000.
- SARAÇOĞLU Fatih-ENGİN İsmail-EJDER Haydar Lütfü, Maliye Ders Notları, Gazi Kitabevi, Ankara, 2014.
- SERİM, Nilgün; "Türkiye'de ve ABD'de Uzlaşma Sistemi", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 214, Temmuz, 2006.
- TAŞÇI, Kenan; "Türkiye'de Vergi Uyuşmazlıklarının Çözümünde Uzlaşma Müessesinin Değerlendirilmesi ve Öneriler", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 2010.